

for tekstvarianter og marginalbemærkninger. Derimod findes ingen realkommentering; men til gengæld er udgaven forsynet med et ret udførligt sagregister – foruden naturligvis person- og stedregistre.

Knud J. V. Jespersen

Rolf Danielsen (udg.): Protokoll for Venstres Stortingsgruppe 1883–1940. Bd. I, 1883–1924, Oslo 1975; Bd. II, 1925–1934, Oslo 1976; Bd. III, 1935–1940, Oslo 1978. Udgivet af Norsk Historisk Kjeldekrift-Institutt, i kommission hos Forlagscentralen I/S.

Med denne udgivelse er et vigtigt kildemateriale til Norges nyere historie gjort let tilgængeligt også for danske historikere. For årene frem til 1908 er der tale om kortfattede og spredte indførelser, og der er flere huller i protokollen, f. eks. i perioden 1889–1892 og 1901–1907. Protokollen for årene 1883–1907 omfatter i udgaven blot 67 sider.

Efter 1908 foreligger der fyldige optegnelser, og det gælder især for mellemkrigstiden, specielt 1930'erne, hvor K. K. Kleppe var mødereferent. Der er her tale om endog særdeles omfattende referater. Udgivelsen ledsages af navneregister og sagregister i bind III.

Carsten Staur

Tage Kaarsted: »Spillet om magten 1913«. Aarhus 1978. 85 s., ill. 38,00 kr. (Afhandlingen findes også i: *Historie. Jyske Samlinger*, Ny rk. XII (1978), s. 257–333).

Med denne undersøgelse af regeringsdannelsen 1913 har Tage Kaarsted gjort endnu en afstikker fra sin Ove Rode-biografi, hvoraf stadig det tredje og vigtigste bind mangler. Det er et prisværdigt initiativ, da netop denne regeringsdannelse rummer al den taktik og al den dobbelt- og tågetale, man overhovedet kan finde i dansk politik. En fremstilling har således længe været ønsket.

Undersøgelsen er klar og meget detaljeret, og Tage Kaarsted har tillige kunnet indtage nyt kildemateriale i form af breve fra Edvard Brandes til Oskar Johansen, Politikens bestyrelsesformand. Han sætter også et tydeligt spørgsmålstejn ved værdien af P. Munchs erindringer, der fuldt korrekt betegnes som stærkt selektive. Kaarsted skriver, at Munch i sine erindringer og optegnelser har haft »en lykkelig evne til at fortrænge« den reelle taktik (s. 32 f.).

Også i det taktiske spil er det de radikale, der må holde for. Officielt ønskede de ministeriet Berntsens fortsættelse for grundlovssagens skyld, mens de bag kulisserne var ved at falde over hinanden af iver efter at komme til magten. Den korte regeringstid 1909–10 havde givet smag for regeringsmagten, uanset om den – som tilfældet var – skulle nås i slet skjult samvirke med den forhadte I. C. Christensen. Zahle, Brandes, Rode og P. Munch ønskede en radikal mindretalsregering, de manøvrerede derefter og begyndte ret tidligt at fordele ministerposterne mellem sig, samtidig med at de udadtil stillede sig bag Berntsen og Neergaard, bag en VSR-regering etc. Kaarsteds fremstilling heraf viser det politiske håndværk, når det er bedst – og værst.

Socialdemokraternes problemer var andre. De havde en kongresbeslutning fra 1908, der afviste enhver tanke om regeringsdeltagelse før partiet havde flertal. Stauning og Borgbjerg benyttede spillet om regeringsdannelsen 1913 til at gennemhulle denne beslutning og skabte herigennem grundlaget for Staunings indtræden som kontrolminister i regeringen Zahle – og på længere sigt for det første ministerium Stauning i 1924.

Mest spændende er dog klarlæggelsen af den indre splittelse i Venstre mellem moderate og reformmænd, mellem Berntsen og Neergaard på den ene side og I. C. Christensen på den anden. Kaarsteds fremstilling viser med al tydelighed i hvor høj grad I. C. Chri-

stensen dominerede Venstres gruppe og hele det politiske spil, selvom man måske nok kunne have ønsket en grundigere analyse af delingslinierne i gruppen. Kaarsted viser endnu engang, hvor formidabel en politiker I. C. Christensen var på godt og ondt, og man må nok engang konstatere behovet for den samlede vurdering af hans politik og af hans politiske betydning, som er blevet mange ringere politikere til del.

Tage Kaarsteds fremstilling er præget af en usædvanlig politisk fingerspidsfornemmelse og indlevelse i toppolitikernes tankegang og adfærd. Men den holder sig på lederniveau og inddrager ikke mulige påvirkninger fra anden side. Hvis det forholder sig som Kaarsted skriver i forordet: Intet nyt under solen, var der måske andre aspekter, der var værd at overveje.

Carsten Staur

Søren Federspiel og Niels Ole Højstrup Jensen: Socialismens historie bd. 2. Fra 1. Verdenskrig til 1939. Historie og Klassekamp. København, Finn Suensons Forlag 1977. 268 s.

Forf. til denne serie skrev i et fælles forord til bd. 1, at de har deres teoretiske udgangspunkt i »den historiske materialisme«. I forordet til nærværende bind hedder det, at formålet med bogen har været »at bidrage til forståelsen af klassekampen, som den har udviklet sig frem til vor egen tid, og hermed af den historiske baggrund for den aktuelle klassekamp«. Hvad der nærmere forstås ved »den historiske materialisme« – et begreb der har mange forskellige fremtrædelsesformer i praksis – oplyser forf. intet om. Hvad de forstår ved selve emnet for bogen: »socialismen«, er der heller ikke redegjort for. I det hele taget savner man overvejelser over, hvad der har været de ledende og overordnede synspunkter ved udvælgelse, disposition og præsentation af stoffet. Man må indirekte udlede dette ved at følge selve fremstillingen og se på dennes indhold.

På de 10 kapitlers meget tætpakkede sider får man en mængde konkrete oplysninger om begivenheder og personer med tilknytning til den *europæiske* arbejderbevægelse inklusive den russisk/sovjetiske i mellemkrigstiden. Som håndbog betragtet lider den dog af den væsentlige mangel, at den er uden registre af nogen art, idet sådanne (formentlig af kommercielle grunde) først vil blive bragt i et endnu ikke udgivet 4. bind i serien. Pladsen tillader ikke en detaljeret karakteristik og kritik af bogen, der indeholder en del tryk- og faktiske fejl. I stedet skal der peges på nogle mere generelle problemer, denne fremstilling rejser.

Forf. ofrer megen plads på den russiske revolution, etableringen af »en proletarisk statsmagt« og dennes udvikling samt splittelsen i den internationale arbejderbevægelse. Dette dominerer faktisk i så høj grad fremstillingen, at den ikke-kommunistiske arbejderbevægelse er blevet stedmoderligt behandlet. Mens Sovjetunionens udvikling i mellemkrigstiden behandles i hele to kapitler, er der ingen som helst omtale af de vesteuropæiske socialdemokratiers indsats, f. eks. den skandinaviske reformlovgivning (det forf. kalder »det borgerligt-kapitalistiske samfund og dets medløbere«, s. 59). Kun som international bevægelse omtales det vesteuropæiske socialdemokrati, og da under stadig udskældning, fordi det ikke kunne frigøre sig fra sine »illusioner«, »opportunisme« og »forræderi« over for arbejderklassen. Ligesom for kommunisterne i slutningen af 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne er socialdemokratiet hovedfjenden.

Der er tale om en noget ujævn fremstilling både indholdsmæssigt og sprogligt, hvilket bl. a. synes at afspejle de benyttede forlægs vekslende kvalitet. En mere nøgtern sprogbrug afveksler med en mere aggressiv og moraliserende, den første anvendt ved beskrivelsen af bolsjevikkerne og den sovjetiske ledelse, den sidste ved fordømmelsen af »social-